

ԲՄԿ ՊՈՒՀ ՌՈՒՍ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ (ՍԼԱՎՈՆԱԿԱՆ) ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Հաստատում եմ՝
Իրավունքի Ինստիտուտի տնօրեն
Մ. Ա. Քալաշյան

Ինստիտուտ՝ Իրավունքի
Ամբիոն՝ Իրավունքի տեսության և Սահմանադրական իրավունքի ամբիոն

Հեղինակ՝ ի.գ.թ., դոցենտ Հակոբյան Լ.Ա.

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝ Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք

Բակալավրի կրթական ծրագիր՝ 042101.01.6 «Իրավագիտություն»

(հեռակա)

Դասիչ մասնագիտություն՝ 042101.00.6 «Իրավագիտություն»

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

1. Ներածություն

«Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք» դասընթացն ուսումնասիրում է սահմանադրության էությունն ու բովանդակությունը, մարդու սահմանադրաիրավական կարգավիճակն արտասահմանյան երկրներում, հասարակության քաղաքական համակարգն ու պետության ձևն արտասահմանյան երկրներում, իշխանությունների տարանջատման տեսությունը և դրա իրացումը ժամանակակից պետություններում, ժողովրդավարության իրականացման ձևերը, ընտրական համակարգը և դրա տեսակները, հանրային իշխանության և նրա ինստիտուտների սահմանադրաիրավական կարգավիճակն արտասահմանյան երկրներում, սահմանադրական իրավունքի տեսության արդի հինախնդիրները, սահմանադրական ինստիտուտների զարգացման արդի միտումները և ոլորտում առկա մարտահրավերներն ու նրանց հաղթահարման ուղիներ, ինչպես նաև մի շարք արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի հիմունքները:

« Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք» դասընթացը իրավաբանական բուհերում և ֆակուլտետներում դասավարնդվող ուսումնական դասընթաց է: Այն բաղկացած է երկու մասից՝ ընդհանուր և հատուկ: Ընդհանուր մասում ուսումնասիրվում են ամփոփումների հիման վրա ձևավորված ընդհանուր մոտեցումները սահմանադրության էության ու բովանդակության, մարդու սահմանադրաիրավական կարգավիճակի, հասարակության քաղաքական համակարգի ու պետության ձևի, ժողովրդավարության իրականացման ձևերի և հանրային իշխանության և նրա ինստիտուտների սահմանադրաիրավական կարգավիճակի վերաբերյալ հարցեր: Հատուկ մասի շրջանակներում ուսումնասիրվում են մի շարք արտասահմանյան երկրների (ԱՄՆ, Ֆրանսիա, Ճապոնիա և այլ) սահմանադրական իրավունքի հիմունքները:

Դասընթացի հիմնական նպատակն է դասախոսությունների միջոցով, գործնական պարապմունքներով և ինքնուրույն աշխատանքով ուսանողների մոտ կայուն գիտելիքներ իմաստավորել արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի հասկացության, առարկայի, մեթոդաբանական հիմունքների, սահմանադրության էության, բովանդակության, սահմանադրության մշակման, ընդունման և փոփոխման մասին, սահմանադրական կարգավորման օբյեկտների, հիմնական սահմանադրական ինստիտուտների վերաբերյալ: Մասնավորապես, ուսումնասիրվում է իշխանությունների տարանջատման տեսությունը և դրա իրացումը ժամանակակից պետություններում, ժամանակակից պետությունների պետական կառուցվածքի ձևերը, ժողովրդավարության իրականացման ձևերը, ընտրական համակարգը և դրա տեսակները, օրենսդիր իշխանության դերը, կառուցվածքը և լիազորությունները, խորհրդարանի ձևավորումն ու լիազորությունների դադարեցումը, պետության գլխի հասկացությունը, տեղը, դերը և լիազորությունները, գործադիր իշխանության համակարգը, դատական իշխանության

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

կազմակերպման և գործունեության սկզբունքները, տեղական կառավարման և ինքնակառավարման էությունը, համակարգը, իրավասությունն ու գործունեության ձևերը, արտասահմանյան երկրների սահմանադրությունների ընդհանուր բնութագիրը, ընդունման և փոփոխման կարգը, հանրային իշխանության ձևավորման և գործունեության կարգը և այլ հարցեր:

«Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք» դասընթացի հիմնական խնդիրներն են՝

- Ս ապահովել ուսանողների առավելագույն ներգրավվածությունը կրթական գործընթացին.
- Ս օգնել ուսանողներին հասկանալ արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի համակարգը, առանձնահատկությունները և կարգավորման առարկան.
- Ս ուսումնասիրել համեմատական սահմանադրական իրավունքի գիտության ընդհանուր և հատուկ հասկացությունները և սահմանումները,
- Ս ուսումնասիրել հանրային իրավահարաբերությունների ոլորտում գործող իրավաբանական նորմերի այն համակցությունը, որը կարգավորում է արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի առանձին ինստիտուտներ,
- Ս ձեռք բերել իրավահամեմատական փորձ,
- Ս ձևավորել ուսանողների մոտ արտասահմանյան օրենսդրության հետ ինքնուրույն աշխատելու հմտություններ:

Դասընթացի օբյեկտը և առարկան:

«Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք» դասընթացի ուսումնասիրության օբյեկտ հանդիսանում են արտասահմանյան երկրների սահմանադրական ակտերը և սահմանադրական իրավահարաբերությունը կարգավորող այլ իրավունքի աղբյուրները:

«Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք» դասընթացի առարկան՝ սահմանադրական իրավունքի սուբյեկտների միջև առաջացող իրավահարաբերությունների հիմնախնդիրներն են:

Դասընթացի մուտքային պահանջները:

«Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք» դասընթացի շրջանակներում, առավել արդյունավետ կրթական վերջնարդյունքների ձևավորման համար, ուսանողներին անհրաժեշտ են բազային գիտելիքներ իրավագիտությունից, պետության և իրավունքի տեսությունից, ինչպես նաև հարակից մի շարք այլ իրավունքի ճյուղեր ուսումնասիրող առարկաներից:

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

2.1. Կրթական վերջնարդյունքները: Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը պետք է.

Իմանա՝

գիտելիքի կիրառման հմտությունները՝

- Ս Որոշել սահմանադրական ոլորտում իրավական խնդիրների էությունը.
- Ս Կողմնորոշվել սահմանադրական իրավահարաբերությունները կարգավորող նորմատիվ իրավական ակտերում.
- Ս Ներկայացնել սեփական իրավական դիրքորոշում՝ հիմնվելով նորմատիվ իրավական ակտերի, դատական պրակտիկայի, սահմանադրական արդարադատության մարմինների պրակտիկայի և դոկտրինալ մոտեցումների վրա:

Կարողանա՝

ընդհանրական իմացական հմտությունները՝

- Ս Գործնականում կիրառել ձեռք բերված գիտելիքները.
- Ս Կատարել վիճահարույց իրավիճակների իրավական վերլուծություն:

ունակ լինի՝

ինքնուրույնությունը և պատասխանատվությունը՝

- Ս Ինքնուրույն յուրացնել նորմատիվ իրավական ակտերը, դատական պրակտիկան, սահմանադրական արդարադատության մարմինների պրակտիկան, դոկտրինալ նյութերը.
- Ս Վերլուծել արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի աղբյուրներ հանդիսացող նորմատիվ իրավական ակտերը.
- Ս Կատարել արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի ոլորտում տարբեր իրավական երևույթների համեմատական վերլուծություն.
- Ս Կարողանալ աշխատել սահմանադրական ոլորտում շրջանառվող իրավական փաստաթղթերի հետ:

Ս

Դասավանդման եղանակները և մեթոդները:

«Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք» դասընթացն անցկացվում է դասախոսությունների և գործնական պարապմունքների միջոցով: Գործնական պարապմունքների նպատակն է օգնել ուսանողներին ուսումնասիրել

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

դասընթացի կարևորագույն խնդիրները, խորացնել և համակարգել ուսանողների գիտելիքները տվյալ ոլորտում:

«Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք» դասընթացն ուսումնասիրելիս կարևոր դեր է խաղում ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքը:

«Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք» դասընթացի ընթացքում կիրառվում են բացատրական, տեղեկատվական, գործնական, վերարտադրողական, համեմատական, հետազոտման և մասնակի որոնման մեթոդները:

2.2. Դասընթացի աշխատատարության բաշխումն ըստ ուսումնական աշխատանքի տեսակների (ակադեմիական ժամերով)

Դասընթացը ներառված է «Ընդհանուր մասնագիտական դասընթացների կրթաբլոկում»՝ 3 ակադեմիական կրեդիտ (108 ակադեմիական ժամ) աշխատատարությամբ, որից 6 ակադեմիական ժամ նախատեսվում է գործնական պարապմունքների համար:

Ուսումնական աշխատանքի տեսակները	Ընդամենը, ակադ. ժամեր
1. Առարկայի ուսումնասիրման ընդհանուր աշխատատարությունն, այդ թվում՝	108
1.1. Լսարանային պարապմունքներ, այդ թվում՝	10
1.1.1. Դասախոսություններ	4
1.1.2. Գործնական պարապմունքներ, այդ թվում՝	6
1.1.2.1. Ստուգողական աշխատանքներ	
1.2. Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում՝	94
1.2.1. Քննություններին նախապատրաստում	
1.2.2. Ինքնուրույն աշխատանքի այլ տեսակներ, այդ թվում՝ (նշել)	
1.2.2.1. Գրավոր ինքնուրույն աշխատանքներ	
1.2.2.2. Էսսե և ռեֆերատներ	
Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգարք)	Ստուգարք

2.3. Առարկայի ծավալը՝ 108 ժամ, կրեդիտ՝ «3» ECTS:

2.4. Դասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Առարկայի բաժինները և թեմաները	Ընդամենը	Դասախոսություններ	Գործնական / սեմինար պարապմունքներ
1	2=3+4	3	4
Բաժին 1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ. Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի հասկացությունը, առարկան, աղբյուրները և համակարգը: ԲԱԺԻՆ 2. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՍ. Թեմա 1. Սահմանադրության տեսությունը	4	2	2
Թեմա 2. Մարդու և քաղաքացու սահմանադրաիրավական կարգավիճակը Թեմա 3. Հասարակության քաղաքական համակարգի սահմանադրական հիմունքներն արտասահմանյան երկրներում	3	1	2
Թեմա 4. Պետության ձևի սահմանադրաիրավական ամրագրումը արտասահմանյան երկրներում	3	1	2
Ընդամենը	10	4	6

3. Դասընթացի թեմաները եւ ծավալները:

ՄՈԴՈՒԼ 1

ԲԱԺԻՆ 1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի հասկացությունը, առարկան, աղբյուրները և համակարգը

1. Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքը որպես գիտություն և ուսումնական առարկան
2. Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի առարկան
3. Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի աղբյուրները
4. Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի համակարգը

ԲԱԺԻՆ 2. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՍ

Թեմա 1. Սահմանադրության տեսությունը

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

1. Սահմանադրության հասկացությունը և էությունը: Սահմանադրության իրավաբանական հատկանիշները:
2. Սահմանադրությունների դասակարգումները:
3. Սահմանադրության ձևը և կառուցվածքը:
4. Սահմանադրության ընդունման և փոփոխման եղանակները: Հիմնական օրենքներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու եղանակները:
5. Սահմանադրությունների պաշտպանության կառուցակարգերը: Սահմանադրական վերահսկողության և հսկողության հասկացությունն ու տեսակները:
6. Սահմանադրական կարգի հիմունքները:

Թեմա 2. Մարդու և քաղաքացու սահմանադրաիրավական կարգավիճակը

1. Մարդու և քաղաքացու սահմանադրաիրավական կարգավիճակը որպես սահմանադրական իրավունքի ինստիտուտ. Հասկացությունը, կառուցվածքը և սկզբունքները:
2. Քաղաքացիության հասկացությունը: Քաղաքացիության ձեռքբերման և դադարեցման եղանակները, պայմանները և կարգը:
3. Երկքաղաքացիություն: Օտարերկրյա քաղաքացիների և ապաքաղաքացիների սահմանադրաիրավական կարգավիճակը: Ապաստանի իստիտուտը: Փախստականների իրավական կարգավիճակը:
4. Մարդու իրավունքների սերունդները:
5. Անձնական (քաղաքացիական) իրավունքներ և ազատություններ:
6. Քաղաքական իրավունքներ և ազատություններ:
7. Տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքներ և ազատություններ:
8. Մարդու իրավունքների սահմանադրական երաշխիքները և դրանց պաշտպանության կառուցակարգերը

Թեմա 3. Հասարակության քաղաքական համակարգի սահմանադրական հիմունքներն արտասահմանյան երկրներում

1. Հասարակության քաղաքական համակարգը ժամանակակից աշխարհում. հասկացությունը, կառուցվածքը և գործառույթները:
2. Քաղաքական համակարգերի տեսակները:
3. Պետությունը որպես հասարակության քաղաքական համակարգի գլխավոր տարր և նրա բնութագրիչները:
4. Քաղաքական կուսակցությունների սահմանադրաիրավական կարգավիճակը ժամանակակից աշխարհում:
5. Կուսակցական համակարգերի ձևավորումը և դրանց տեսակները:
6. Այլ հասարակական միավորումների սահմանադրաիրավական կարգավիճակը, տեղը և դերը հասարակության քաղաքական համակարգում:

ԲՄԿ ՊՈՒՇ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Թեմա 4. Պետության ձևի սահմանադրաիրավական ամրագրումը արտասահմանյան երկրներում

1. Պետության ձևի հասկացությունն ու տարրերը:
2. Պետության կառավարման ձևը:
3. Պետության տարածքային կառուցվածքը:
4. Պետության քաղաքական ռեժիմը:

Թեմա 5. Անմիջական ժողովրդավարության սահմանադրական ինստիտուտները ժամանակակից աշխարհում

1. Ժողովրդավարության իրականացման սահմանադրական ձևերը, անմիջական և ներկայացուցչական ժողովրդավարություն:
2. Ընտրություններն իբրև անմիջական ժողովրդավարության ձև, հասկացությունն ու տեսակները
3. Ընտրական իրավունքի հասկացությունն ու էությունը:
4. Ընտրական իրավունքի սկզբունքները:
5. Ընտրական գործընթացի հասկացությունը և փուլերը:
6. Ընտրական համակարգերի հասկացությունն ու տեսակները
7. Ընտրությունների կազմակերպման և անցկացման սահմանադրաիրավական կարգավորումը:
8. Ընտրությունների ֆինանսավորումը:
9. Հանրաքվեն իբրև անմիջական ժողովրդավարության ձև, իրավաքաղաքական նշանակությունը և սահմանադրաիրավական կարգավորումը:
10. Անմիջական ժողովրդավարության այլ ձևերը:

Թեմա 6. Պետության գլխի սահմանադրաիրավական կարգավիճակն արտասահմանյան երկրներում

1. Պետության գլուխը պետական իշխանության բարձրագույն մարմինների համակարգում, սահմանադրաիրավական կարգավիճակը, սոցիալական նշանակությունը և քաղաքական դերը:
2. Պետության գլխի իրավական կարգավիճակը միապետություններում:
3. Նախագահը որպես հանրապետության գլուխ:
4. Նախագահի ինստիտուտի ձևավորման եղանակները և նախագահի լիազորությունների ժամկետները:
5. Պետության գլխի իրավասությունը:
6. Պետության գլխի «ոչ պատասխանատվության» սկզբունքը և նրա օրենսդրական ամրագրումը:

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

7. Կրկնաստորագրության ինստիտուտը ժամանակակից աշխարհում:
8. Նախագահի պաշտոնանկությունը:

Թեմա 7. Խորհրդարանի սահմանադրաիրավական կարգավիճակն արտասահմանյան երկրներում

1. Խորհրդարանը որպես համագգային ներկայացուցչական հաստատություն, նրա սոցիալական նշանակությունը, տեղը և դերը պետական իշխանության մարմինների համակարգում:
2. Պառլամենտների դասակարգումը:
3. Պառլամենտականների ձևավորման եղանակները և լիազորությունների ժամկետները: Խորհրդարանի կառուցվածքը:
4. Պառլամենտի գործունեության ձևերը:
5. Խորհրդարանի լիազորությունները և պառլամենտական ընթացակարգեր:
6. Օրենսդրական գործընթացի սահմանադրաիրավական կարգավորումը:
7. Պատգամավորի սահմանադրաիրավական կարգավիճակը:

Թեմա 8. Գործադիր իշխանության սահմանադրաիրավական կարգավիճակն արտասահմանյան երկրներում

1. Կառավարության սահմանադրաիրավական կարգավիճակը ժամանակակից աշխարհում:
2. Կառավարության հասկացությունը, կազմը և կառուցվածքը:
3. Կառավարության ձևավորման եղանակները:
4. Կառավարության տեսակները:
5. Կառավարության իրավասությունը: Կառավարության նորմատիվ իրավական ակտերը:
6. Պատվիրակված օրենսդրության հասկացությունը:
7. Կառավարության պատասխանատվության ինստիտուտը:

Թեմա 9. Դատական իշխանությունը և դատական մարմինների համակարգն արտասահմանյան երկրներում

1. Դատական իշխանությունը իշխանությունների տարանջատման համակարգում:
2. Դատական իշխանության կազմակերպման սահմանադրական հիմունքները:
3. Արդարադատության սահմանադրական սկզբունքները:
4. Դատավորի սահմանադրական կարգավիճակը:

Թեմա 10. Տեղերում իշխանության կազմակերպման հիմնական մոդելներն արտասահմանյան երկրներում

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

1. Տեղական կառավարման և ինքնակառավարման էությունը, հասկացությունը և սոցիալական նշանակությունը:
2. Տեղական ինքնակառավարման հատկանիշները և սկզբունքները:
3. Տեղերում իշխանության կազմակերպման հիմնական համակարգերը:
4. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների համակարգը:
5. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավասությունը:

ԲԱԺԻՆ 3. ՀԱՏՈՒԿ ՄԱՍ

Թեմա 11. Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների սահմանադրական իրավունքի հիմունքները

1. ԱՄՆ Սահմանադրության ընդհանուր բնութագիրը և առանձնահատկությունները: Սահմանադրական վերահսկողությունն ԱՄՆ-ում:
2. Մարդու իրավական կարգավիճակի սահմանադրական հիմունքներն ըստ ԱՄՆ Սահմանադրության:
3. ԱՄՆ կուսակցական համակարգը, կուսակցությունների իրավական կարգավիճակն ԱՄՆ-ում:
4. ԱՄՆ ընտրական իրավունքն ու ընտրական համակարգը:
5. ԱՄՆ Կոնգրեսը. կարգավիճակը, ձևավորման կարգն ու կառուցվածքը, իրավասությունը:
6. Օրենսդրական գործընթացն ԱՄՆ-ում:
7. Նախագահի սահմանադրական կարգավիճակն ԱՄՆ-ում:
8. Դատական իշխանությունն ԱՄՆ-ում:
9. ԱՄՆ Գերագույն դատարանը:
10. Դաշնային և նահանգային դատական համակարգերը:
11. Ֆեդերալիզմի սահմանադրական հիմունքներն ԱՄՆ-ում:
12. Իշխանության կազմակերպումն ԱՄՆ նահանգներում:
13. Լիազորությունների բաժանումը դաշնության և նահանգների միջև:
14. Տեղական կառավարումն ու ինքնակառավարումն ԱՄՆ-ում:

Թեմա 12. Ֆրանսիայի Հանրապետության սահմանադրական իրավունքի հիմունքները

1. Ֆրանսիայի Սահմանադրության ընդհանուր բնութագիրը և առանձնահատկությունները:
2. Մարդու և քաղաքացու իրավունքների կարգավորման առանձնահատկությունները Ֆրանսիայում:
3. Ընտրական իրավունքն ու ընտրական համակարգերը Ֆրանսիայում:

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

4. Իշխանության բաժանման ֆրանսիական մոդելի առանձնահատկությունները:
5. Հանրապետության Նախագահը. տեղը պետական իշխանության բարձրագույն մարմինների համակարգում, ընտրությունները, իրավասությունը, ակտերը և պատասխանատվությունը:
6. Ֆրանսիայի կառավարությունը. նախարարների խորհուրդը և նախարարները կաբինետը:
7. Կառավարության ձևավորումն ու իրավասությունը:
8. Կառավարության խորհրդարանական պատասխանատվությունը:
9. Ֆրանսիայի խորհրդարանը. կարգավիճակը, ձևավորման կարգն ու կառուցվածքը, իրավասությունը:
10. Օրենսդրական գործընթացն Ֆրանսիայում և օրենսդրական ակտերի տեսակները:
11. Ազգային ժողովի արձակումը:
12. Դատական համակարգի առանձնահատկությունները Ֆրանսիայում:
13. Վարչական արդարադատության մարմինները:
14. Սահմանադրական վերահսկողության առանձնահատկությունները Ֆրանսիայում:
15. Ֆրանսիայի վարչատարածքային բաժանումը և հանրային իշխանության կազմակերպումը տեղերում:

Թեմա 13. Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության սահմանադրական իրավունքի հիմունքները

1. Գերմանիայի Հիմնական Օրենքի ընդունման պատմական պայմանները, ընդհանուր բնութագիրն ու առանձնահատկությունները:
2. Իրավունքներն ու ազատություններն ըստ գերմանական Սահմանադրության:
3. Գերմանիայի ընտրական իրավունքն ու ընտրական համակարգը:
4. Կառավարման ձևի ընդհանուր բնութագիրը, զսպումների և հակակշիռների համակարգի առանձնահատկությունները:
5. Բունդեստագը. ձևավորումը, լիազորությունները, գործունեության կարգը, արձակումը:
6. Բունդեսրատը. ձևավորումը, լիազորությունները, գործունեության կազմակերպումը:
7. Գերմանիայի Նախագահը. ընտրության կարգը, իրավասությունը, ակտերը և պատասխանատվությունը:

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

8. Գերմանիայի դաշնային կառավարությունը, ձևավորման կարգը, իրավասությունը, ակտերը և պատասխանատվությունը:
9. Դատական իշխանությունը Գերմանիայում:
10. Սահմանադրական վերահսկողությունը Գերմանիայում:
11. Գերմանական ֆեդերալիզմը:
12. Իշխանության կազմակերպումը գերմանական հողերում:
13. Տեղական ինքնակառավարման կազմակերպումը Գերմանիայում:

Թեմա 14. Ճապոնիայի սահմանադրական իրավունքի հիմունքները

1. Ճապոնիայի Սահմանադրության և սահմանադրական զարգացումը:
2. Իրավունքներն ու ազատությունները ըստ Ճապոնիայի Սահմանադրության:
3. Ճապոնիայի կուսակցական համակարգի սահմանադրական հիմունքները:
4. Ճապոնիայի ընտրական իրավունքը:
5. Ակտիվ և պասիվ ընտրական իրավունքը:
6. Ճապոնիայի միապետի սահմանադրական կարգավիճակը, նրա իրավաբանական և փաստական լիազորությունները և քաղաքական դերը:
7. Թագաժառանգման կարգը:
8. Ճապոնիայի խորհրդարանը. կարգավիճակը, ձևավորման կարգն ու կառուցվածքը, իրավասությունը:
9. Օրենսդրական գործընթացը Ճապոնիայում:
10. Նախարարների կաբինետը:
11. Կառավարության ձևավորումն ու իրավասությունը:
12. Վարչապետի դերը:
13. Դատական համակարգի սահմանադրական հիմունքները Ճապոնիայում:
14. Սահմանադրական վերահսկողության համակարգը Ճապոնիայում:
15. Ճապոնիայի վարչաքաղաքական կառուցվածքը և հանրային իշխանության կազմակերպումը տեղերում:

Թեմա 15. Արտասահմանյան երկների (ուսանողների ընտրությամբ) սահմանադրական իրավունքի հիմունքները

1. Բրազիլիայի սահմանադրական իրավունքի հիմունքները:
2. Իսպանիայի սահմանադրական իրավունքի հիմունքները:
3. Իսրայելի սահմանադրական իրավունքի հիմունքները:
4. Իտալիայի սահմանադրական իրավունքի հիմունքները:
5. Հնդկաստանի սահմանադրական իրավունքի հիմունքները:

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

6. Միավորված Արաբական Էմիրությունների սահմանադրական իրավունքի հիմունքները:
7. Շվեդիայի սահմանադրական իրավունքի հիմունքները:
8. Շվեյցարիայի սահմանադրական իրավունքի հիմունքները:
9. Ռուսաստանի Դաշնության սահմանադրական իրավունքի հիմունքները:
10. Սաուդյան Արաբիայի սահմանադրական իրավունքի հիմունքները:
11. Այլ երկրների սահմանադրական իրավունքի հիմունքները (ուսանողների ընտրությամբ):

4. Գրականության ցանկ

Հիմնական գրականություն`

1. **Հակոբյան Լ.Ա., Փխրիկյան Ա.Մ.** Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք (դասախոսությունների շարք): Թեմա 1. Արտասահմանյան երկրների սահմանադրությունների էությունը և ընդհանուր բնութագիրը Թեմա 2. Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական կարգի հիմունքները: –Եր.: Հեղինակային հրատարակություն, 2010, 35 էջ:
2. **Հակոբյան Լ.Ա., Փխրիկյան Ա.Մ.** Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք (դասախոսությունների շարք): Թեմա 3. Անձի սահմանադրաիրավական կարգավիճակը արտասահմանյան երկրներում: –Եր.: Հեղինակային հրատարակություն, 2010, 47 էջ:
3. **Հակոբյան Լ.Ա., Փխրիկյան Ա.Մ.** Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք (դասախոսությունների շարք): Թեմա 4. Հասարակության քաղաքական համակարգի սահմանադրական հիմունքներն արտասահմանյան երկրներում: –Եր.: Հեղինակային հրատարակություն, 2010, 35 էջ:
4. **Հակոբյան Լ.Ա., Փխրիկյան Ա.Մ.** Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք (դասախոսությունների շարք): Թեմա 5. Պետության ձևի սահմանադրաիրավական ամրագրումն արտասահմանյան երկրներում: Երևան, 2012, 27 էջ:
5. **Հակոբյան Լ.Ա., Փխրիկյան Ա.Մ.** Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք (դասախոսությունների շարք): Թեմա 12. Տեղական կառավարումը և տեղական ինքնակառավարումն արտասահմանյան երկրներում: –Եր.: Հեղինակային հրատարակություն, 2010, 31 էջ:
6. **Հակոբյան Լ.Ա., Փխրիկյան Ա.Մ.** Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք (դասախոսությունների շարք): Թեմա 15. Ֆրանսիայի Հանրապետության

ԲՄԿ ՊՈՒՇ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

սահմանադրական իրավունքի հիմունքները: –Եր.: Հեղինակային հրատարակություն, 2010, 35 էջ:

7. **Հակոբյան Լ.Ա., Փիրիկյան Ա.Մ.** Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք (դասախոսությունների շարք): Թեմա 18. Ճապոնիայի սահմանադրական իրավունքի հիմունքները – Եր., Հեղինակային հրատարակություն, 2010. 31 էջ:
8. **Սուրաշյան Մ.Հ.** Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք: Ընդհանուր մաս: Ուսումնական ձեռնարկ բուհերի համար / Երևան, Լուսաբաց, 2009
9. **Авакьян С.А.** Конституция России: природа, эволюция, современность. М., 1997.
10. **Автономов А.С.** Конституционное (государственное) право зарубежных стран. М., 2007.
11. **Автономов А.С., Сивицкий В.А., Черкасов А.И.** Конституционное (государственное) право зарубежных стран. М., 2001.
12. **Алебастрова И.А.** Конституционное право зарубежных стран: Курс лекций. М., 2003.
13. **Андреева Г.Н.** Конституционное право зарубежных стран в вопросах и ответах: Учеб. пособие. М., 2004.
14. **Давид Р., Жоффре-Спинози К.** Основные правовые системы современности. М., 1998.
15. **Енгибарян Р.В., Тадевосян Э.В.** Конституционное право. М., 2000.
16. **Златопольский Д.Л.** Государственное право зарубежных стран: Восточной Европы и Азии. М., 2000.
17. **Иностранное конституционное право / Под ред. В. В. Маклакова.** М., 1997.
18. **Кененова И.П., Троицкая А.А., Шустров Д.Г.** Сравнительное конституционное право в судебных решениях. М.: КРАСАНД, 2014.
19. **Керимов А.Д.** Современное государство: Вопросы теории.- М.: Норма, 2014
20. **Клишас А.А.** Конституционный контроль и конституционное правосудие зарубежных стран. Сравнительно-правовое исследование. 2-е изд., доп. М.: Международные отношения, 2015.
21. **Ковешников Е.М., Марченко М.Н., Стещенко Л.А.** Конституционное право стран Содружества Независимых Государств. М., 1999.
22. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: В 4 т. / Отв. ред. **Б.А. Страшун.** Т. 1,2: Общая часть. М., 1996.
23. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник: В 4 т. / Отв. ред. **Б.А. Страшун.** Т. 3: Особенная часть: Страны Европы. М., 1997.

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

24. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник: В 4 т. / Отв. ред. **Б.А. Страшун**. Т. 4: Особенная часть: Страны Америки и Азии. М.: Норма, 2001.
25. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник для бакалавров / Отв. ред. проф. **Б.А. Страшун**. М.: Проспект, 2013
26. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник / Под ред. **М.В. Баглая, Ю.И. Лейбо и Л.М. Энтина**. М.: Норма, Инфра-М, 2010.
27. Конституционный контроль в зарубежных странах / Отв. ред. **В.В. Маклаков**. 2-е изд. М.: Норма: Инфра-М, 2010.
28. Конституционное право / Под ред. В. В. Лазарева. М., 2000.
29. Конституционное право зарубежных стран / Под ред. **В.О. Лучина, Г.А. Василевича, А.С. Прудникова**. М., 2001.
30. Конституционное право: Энциклопедический словарь / Отв. ред. С. А. Авакьян. М., 2001.
31. Конституционное правосудие в странах СНГ и Балтии: Сб. нормативных актов / Отв. ред. **М.А. Митюков**. М., 1998.
32. Конституция США: история и современность / Под общ. ред. **А.А. Мишина и Е.В. Язькова**. М., 1988.
33. **Лапшина И.Е.** Конституционное право зарубежных стран в вопросах и ответах: Учеб. пособие. М., 2004.
34. **Маклаков В.В.** Конституционное право зарубежных стран. Общая часть: М., Волтерс Клувер, 2006
35. **Михалева Н.А.** Конституционное право зарубежных стран СНГ. М., 2000.
36. **Мишин А.А.** Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник для вузов (17-е издание, исправленное и дополненное). — М.: Статут, 2013.
37. Общая теория прав человека / Отв. ред. **Е.А. Лукашева**. М., 1996.
38. Организация государственной власти в России и зарубежных странах: учебно-методический комплекс / С.А. Авакьян, А.М. Арбузкин, И.П. Кененова и др.; рук. авт. кол. и отв. ред. **С.А. Авакьян**. М.: Юстицинформ, 2014.
39. Очерки конституционного права иностранных государств: Учеб. и науч.практ. пособие / Отв. ред. **Д.А. Ковачев**. М., 1999.
40. Парламенты: сравнительное исследование парламентских учреждений 55 стран. М., 1994.

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

41. Парламенты мира: Сб. / И. П. Ильинский, Н. С. Крылова, А. И. Ковлер и др. М., 1991.
42. **Перегудов С.П.** Конституционное право зарубежных стран. М., 2003.
43. Правительство, министерства и ведомства в зарубежных странах. М., 1994.
44. Правовые системы стран мира: Энциклопедический справочник / Отв. ред. А. Я. Сухарев. М.: Норма, 2003.
45. **Смирнова Н.Н.** Конституционное право зарубежных стран: Конспект лекций. СПб., 2000.
46. Соединенные Штаты Америки: Конституция и законодательные акты. М., 1993.
47. Сравнительное конституционное право / Отв. ред. **В.Е. Чиркин**. М., 2002.
48. Судебная система западных государств. М., 1991.
49. **Тимофеева Р.Г.** Конституционное право зарубежных стран: Курс лекций со схемами. М., 2004.
50. Федеративная Республика Германия: Конституция и законодательные акты. М., 1991.
51. Французская Республика: Конституция и законодательные акты. М., 1984.
52. **Черкасов А.И.** Сравнительное местное управление: теория и практика. М., 1998.
53. **Чиркин В.Е.** Конституционное право зарубежных стран. М., 2006.
54. **Чиркин В.Е.** Конституционное право: Россия и зарубежный опыт. М., 1998.
55. **Чудаков М.Ф.** Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учеб. пособие. Минск, 2001.
56. **Шайо А.** Самоограничение власти (краткий курс конституционализма). Пер. с венг. М., 2001.
57. **Эбзеев Б.С.** Личность и государство в России: взаимная ответственность и конституционные обязанности.- М.: Норма, 2011.
58. **Эбзеев Б.С.** Конституция. Правовое государство. Конституционный Суд. М., 1997.
59. Юридическая энциклопедия. / Авт. коллектив Аветисян С.С., Акопян Л.А., Арустамян Р.С., Гаспарян З.М. и другие. Рук. авт. колл. д.ю.наук, проф. **Хачатуров Р.Л.** // Под общей ред. д.ю. наук, засл. проф. РАУ Цагикяна С.Ш. - Ер.: РАУ, 2017
60. Юридическая энциклопедия / Под ред. **Б.И. Топорнина**. М., 2001.
61. **Якушев А.В.** Конституционное право зарубежных стран: Курс лекций. М., 2003.

Լրացրեցի

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

1. Ընտրական համակարգի ազդեցությունը ժողովրդաիշխանության իրացման գործում / Այվազյան Վ.Ն., Մանասյան Ա.Ա., Միմոնյան Տ.Վ. - Եր.: «Հայրապետ» հրատ., 2022
2. Երիտասարդության տեղը և դերը հասարակության քաղաքական կյանքում / Հեղինակային խումբ: – Եր.: Հայրապետ հրատ., 2019
3. **Հակոբյան Լ., Սողոմոնյան Ա., Ռաֆայելյան Վ.** Ժողովրդավարությունը և ընտրությունները. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեությունը Հայաստանի Հանրապետությունում / Լ. Հակոբյան, Ա. Սողոմոնյան, Վ. Ռաֆայելյան.– Եր.: «Հայրապետ» հրատ., 2022
4. **Հակոբյան Լ., Վարազյան Լ., Ասատրյան Ա.** «Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքի փոփոխությունների քաղաքական-իրավական նշանակությունը: Եր.: Հայրապետ հրատ., 2021, 304 էջ
5. Հակոբյան Հ. Պառլամենտը և պառլամենտարիզմը Հայաստանի Հանրապետությունում.– Եր.: Տիգրան Մեծ, 2007
6. Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական իրավունք. // **Այվազյան Ն. Ա., Այվազյան Վ. Ն., Դանիելյան Գ. Բ., Հարությունյան Գ. Գ., Հարությունյան Ա. Շ., Հովհաննիսյան Վ. Հ., Ստեփանյան Վ. Վ.** // Գիրք առաջին | Տիգրան Մեծ: 2016թ
7. Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական իրավունք. // **Այվազյան Ն. Ա., Այվազյան Վ.Ն., Դանիելյան Գ.Բ., Եղյան Ռ.Հ., Հարությունյան Գ.Գ., Հարությունյան Ա.Շ., Հովհաննիսյան Վ.Հ., Մանասյան Ա.Ա., Մուրադյան Ս.Վ.** // Գիրք երկրորդ / Տիգրան Մեծ, 2016
8. **Акопян Л.А., Айвазян Е.Ю.** Некоторые проблемы обеспечения представительной природы власти, формируемой в рамках муниципальных выборов // Ունիվերսալ կառավարում՝ հանդես, 2023, N 1-2, էջեր 120-129
9. **Акопян Л.А., Асриян Э.М.** Гражданская инициатива: конституционное закрепление и возможности реализации // ՀՀ սահմանադրական դատարանի տեղեկագիր, 2022, N 3 (107), էջեր 84-95
10. **Акопян Л., Макарян Ц.** Гражданская инициатива: форма прямой или представительной демократии в Республике Армения? // «Ունիվերսալ կառավարում» հանդես, 2018, N 3-4, էջեր 137-143
11. Актуальные вопросы конституционного правосудия (по материалам «Журнала конституционного правосудия») /ред. С. Д. Князев, М. А. Митюков, С. Н. Станских.- М.: Волтерс Клувер, 2011.
12. Актуальные проблемы правосудия в контексте современного конституционализма: Сборник материалов Международной научно-практической конференции,

ԲՄԿ ՊՈԻՆՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

- посвященной 15-летию принятия Конституции Республики Армения, 24-25 сентября 2010г., Ереван-Дилижан.- Ер.: Тигран Мец, 2010.
13. **Алебастрова И.А.** Конституционализм как правовое основание социальной солидарности. М.: Проспект, 2016.
  14. **Арутюнян А.Ш.** Институт Президента РА. Сравнительно-правовой анализ. Ереван, 1996.
  15. **Арутюнян Г.Г.** Конституционный суд в системе государственной власти (сравнительный анализ). Ереван, 1999.
  16. **Ивановский В.** Народное представительство и основные права граждан.- М.: Книга по Требованию, 2013.
  17. Избирательное право: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности 030501 «Юриспруденция» / [А.С. Прудников и др.]; пол ред. **К.К. Гасанова, А.С. Прудникова, В.А. Виноградова.** – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2013.
  18. Институт выборов в истории зарубежных стран. XX век: Материалы к библиографическому указателю/ Авт. проекта и сост.: **Ю.А. Веденеев, В.В. Луговой, П.Г. Крученков/** Центр. избират. комис. Российской Федерации, Рос. центр обуч. Избират. технологиям при Центр. избират. комис. Российской Федерации, Калужский обл. фонд возрождения историко-культурных и духовных традиций «Символ». - Калуга, 2003.
  19. Италия: Конституция и законодательные акты. М., 1988.
  20. **Мишин А.А.** Государственное право США. М., 1976.

Արևաշահմանյան երկրների սահմանադրություններ

1. Избранные конституции зарубежных стран: Учебное пособие / Отв. ред. Б.А.Страшун. Изд. 2-е.М.: Юрайт, 2014
2. Конституции зарубежных государств: Великобритания, Франция, Германия, Италия, Европейский союз, Соединенные Штаты Америки, Япония: Учебное пособие / Сост.: В.В. Маклаков. 8-е изд., исправл. и доп.М.: Инфотропик Медиа, 2012.
3. Конституции зарубежных государств: Великобритания, Франция, Германия, Италия, Соединенные Штаты Америки, Япония, Бразилия: Учебное пособие / Сост.: В.В. Маклаков.7-е изд., перераб. и доп.М.: Волтерс Клувер, 2010.
4. Конституции зарубежных государств: Великобритания, Франция, Германия, Италия, Испания, Европейский союз, Соединенные Штаты Америки, Япония,

ԲՄԿ ՊՈԻՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Индия: Учебное пособие / Сост.: В.В. Маклаков. 5-е изд., перераб. и доп. М.: Волтерс Клувер, 2006.

5. Конституции государств Америки: В 3-х тт. М.: Норма, 2006
6. Конституции зарубежных государств: Соединенные Штаты Америки, Великобритания, Франция, Германия, Италия, Испания, Греция, Япония, Канада: Учебное пособие / Сост.: В.В. Маклаков. 2-е изд., исправ. и доп. М.: БЕК, 1997.

Ինտերնետային կայքեր

1. www.arlis.am
2. president.am
3. parliament.am
4. elections.am
5. concourt.am
6. ombuds.am
7. worldconstitutions.ru
8. <https://legalns.com/>

5. Հարցեր եւ առաջադրանքներ ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի համար Հարցաշար՝

1. Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի առարկան ու մեթոդաբանական հիմունքները:
2. Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի գործառույթները ու նրա տեղը հասարակական գիտությունների համակարգում:
3. Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի գիտության հասկացությունը, առարկան և մեթոդը:
4. Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունքի համակարգը և աղբյուրները:
5. Ժամանակակից պետությունների սահմանադրական զարգացումը:
6. Սահմանադրության էությունը և բովանդակությունը:
7. Սահմանադրության հասկացությունը, հատկանիշները և գործառույթները:
8. Սահմանադրությունների դասակարգումը
9. Սահմանադրությունների ընդունման ու փոփոխման կարգը:
10. Սահմանադրությունների կառուցվածքն ու լեզուն:
11. Սահմանադրությունների իրավական պաշտպանությունը ժամանակակից աշխարհում:
12. Սահմանադրական արդարադատության համակարգերը:
13. Սահմանադրական հսկողությունն ու վերահսկողությունը:
14. Սահմանադրական վերահսկողության ձևերը:

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

15. Սահմանադրական կարգի հասկացությունը և դրա ամրագրումը ժամանակակից պետությունների սահմանադրություններում:
16. Սահմանադրական կարգի քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական և հոգևոր-մշակութային հիմունքները:
17. Անձի սահմանադրաիրավական կարգավիճակի հասկացությունն ու կառուցվածքը:
18. Քաղաքացիության ինստիտուտը:
19. Մարդու իրավունքների սերունդները:
20. Անձնական (քաղաքացիական) իրավունքներ և ազատություններ:
21. Քաղաքական իրավունքներ և ազատություններ:
22. Տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքներ և ազատություններ:
23. Ապաքաղաքացիությունը, բազմաքաղաքացիությունը, հատուկ կարգավիճակներն արտասահմանյան երկրներում:
24. Մարդու իրավունքների սահմանադրական երաշխիքները և դրանց պաշտպանության կառուցակարգերը:
25. Հասարակության քաղաքական համակարգը. հասկացությունը, կառուցվածքը և գործառույթները:
26. Պետությունը որպես հասարակության քաղաքական համակարգի գլխավոր տարր և նրա բնութագրիչները:
27. Քաղաքական կուսակցությունների սահմանադրաիրավական կարգավիճակը:
28. Քաղաքական համակարգերի տեսակները:
29. Հասարակական միավորումների սահմանադրաիրավական կարգավիճակը, տեղը և դերը հասարակության քաղաքական համակարգում:
30. Եկեղեցին և զանգվածային լրատվամիջոցները հասարակության քաղաքական համակարգում:
31. Պետության ձևը և դրա բաղադրատարրերը:
32. Պետության կառավարման ձևը:
33. Պետության տարածքային կառուցվածքը:
34. Պետության քաղաքական ռեժիմը:
35. Ժողովրդավարության իրականացման սահմանադրական ձևերը. անմիջական և ներկայացուցչական ժողովրդավարություն:
36. Ընտրություններն իբրև անմիջական ժողովրդավարության ձև. հասկացությունն ու տեսակները:
37. Ընտրական իրավունքի հասկացությունն ու էությունը:
38. Ընտրական իրավունքը օբյեկտիվ իմաստով:
39. Ընտրական իրավունքը սուբյեկտիվ իմաստով:
40. Ընտրական իրավունքի սկզբունքները:
41. Ընտրական գործընթացի հասկացությունը և փուլերը:
42. Ընտրական համակարգերի հասկացությունն ու տեսակները:
43. Ընտրությունների կազմակերպման և անցկացման սահմանադրաիրավական կարգավորումը:

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

44. Հանրաքվեն իբրև անմիջական ժողովրդավարության ձև. իրավաքաղաքական նշանակությունը և սահմանադրաիրավական կարգավորումը:
45. Անմիջական ժողովրդավարության այլ ձևերը:
46. Պետության գլուխը պետական իշխանության մարմինների համակարգում:
47. Պետության գլխի իրավական կարգավիճակը միապետություններում:
48. Նախագահը որպես հանրապետության գլուխ: Նախագահի ինստիտուտի ձևավորման եղանակները և նախագահի լիազորությունների ժամկետները:
49. Պետության գլխի իրավասությունը:
50. Պետության գլխի «ոչ պատասխանատվության» սկզբունքը և նրա օրենսդրական ամրագրումը: Նախագահի պաշտոնանկությունը:
51. Խորհրդարանը որպես համազգային ներկայացուցչական հաստատություն, նրա տեղը և դերը պետական իշխանության մարմինների համակարգում:
52. Պառլամենտների դասակարգումը:
53. Պառլամենտի ձևավորման եղանակները և լիազորությունների ժամկետները:
54. Խորհրդարանի կառուցվածքը:
55. Պառլամենտի գործունեության ձևերը:
56. Խորհրդարանի լիազորությունները և պառլամենտական ընթացակարգեր:
57. Օրենսդրական գործընթացի սահմանադրաիրավական կարգավորումը:
58. Պատգամավորի սահմանադրաիրավական կարգավիճակը:
59. Կառավարության սահմանադրաիրավական կարգավիճակը:
60. Կառավարության հասկացությունը, կազմը և կառուցվածքը:
61. Կառավարության ձևավորման եղանակները:
62. Կառավարության տեսակները:
63. Կառավարության իրավասությունը:
64. Պատվիրակված օրենսդրության հասկացությունը:
65. Կառավարության պատասխանատվության ինստիտուտը:
66. Դատական իշխանությունը իշխանությունների տարանջատման համակարգում:
67. Դատական իշխանության կազմակերպման սահմանադրական հիմունքները:
68. Արդարադատության սահմանադրական սկզբունքները:
69. Դատավորի սահմանադրական կարգավիճակը:
70. Սահմանադրական արդարադատության մարմինները:
71. Տեղական կառավարման և ինքնակառավարման էությունը, հասկացությունը և սոցիալական նշանակությունը:
72. Տեղական ինքնակառավարման հատկանիշները և սկզբունքները:
73. Տեղերում իշխանության կազմակերպման հիմնական համակարգերը:
74. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների համակարգը:
75. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավասությունը:

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

76. ԱՄՆ Սահմանադրության ընդհանուր բնութագիրը և առանձնահատկությունները: Սահմանադրական վերահսկողությունն ԱՄՆ-ում:
77. Մարդու իրավական կարգավիճակի սահմանադրական հիմունքներն ըստ ԱՄՆ Սահմանադրության:
78. ԱՄՆ կուսակցական համակարգը, կուսակցությունների իրավական կարգավիճակն ԱՄՆ-ում:
79. ԱՄՆ ընտրական իրավունքն ու ընտրական համակարգը:
80. ԱՄՆ Կոնգրեսը. կարգավիճակը, ձևավորման կարգն ու կառուցվածքը, իրավասությունը:
81. Օրենսդրական գործընթացն ԱՄՆ-ում:
82. Նախագահի սահմանադրական կարգավիճակն ԱՄՆ-ում:
83. Դատական իշխանությունն ԱՄՆ-ում:
84. ԱՄՆ Գերագույն դատարանը:
85. Դաշնային և նահանգային դատական համակարգերը:
86. Ֆեդերալիզմի սահմանադրական հիմունքներն ԱՄՆ-ում:
87. Իշխանության կազմակերպումն ԱՄՆ նահանգներում:
88. Լիազորությունների բաժանումը դաշնության և նահանգների միջև:
89. Տեղական կառավարումն ու ին քնակառավարումն ԱՄՆ-ում:
90. Ֆրանսիայի Սահմանադրության ընդհանուր բնութագիրը և առանձնահատկությունները:
91. Մարդու և քաղաքացու իրավունքների կարգավորման առանձնահատկությունները Ֆրանսիայում:
92. Ընտրական իրավունքն ու ընտրական համակարգերը Ֆրանսիայում:
93. Իշխանության բաժանման ֆրանսիական մոդելի առանձնահատկությունները:
94. Հանրապետության Նախագահը. տեղը պետական իշխանության բարձրագույն մարմինների համակարգում, ընտրությունները, իրավասությունը, ակտերը և պատասխանատվությունը:
95. Ֆրանսիայի կառավարությունը. նախարարների խորհուրդը և նախարարները կաբինետը:
96. Կառավարության ձևավորումն ու իրավասությունը:
97. Կառավարության խորհրդարանական պատասխանատվությունը:
98. Ֆրանսիայի խորհրդարանը. կարգավիճակը, ձևավորման կարգն ու կառուցվածքը, իրավասությունը:

ԲՄԿ ՊՈՒՆ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

99. Օրենսդրական գործընթացն Ֆրանսիայում և օրենսդրական ակտերի տեսակները:
100. Ազգային ժողովի արձակումը:
101. Դատական համակարգի առանձնահատկությունները Ֆրանսիայում:
102. Վարչական արդարադատության մարմինները:
103. Սահմանադրական վերահսկողության առանձնահատկությունները Ֆրանսիայում:
104. Ֆրանսիայի վարչատարածքային բաժանումը և հանրային իշխանության կազմակերպումը տեղերում:
105. Գերմանիայի Հիմնական Օրենքի ընդունման պատմական պայմանները, ընդհանուր բնութագիրն ու առանձնահատկությունները:
106. Իրավունքներն ու ազատություններն ըստ գերմանական Սահմանադրության:
107. Գերմանիայի ընտրական իրավունքն ու ընտրական համակարգը:
108. Կառավարման ձևի ընդհանուր բնութագիրը, գապումների և հակակշիռների համակարգի առանձնահատկությունները:
109. Բունդեստագը. ձևավորումը, լիազորությունները, գործունեության կարգը, արձակումը:
110. Բունդեսրատը. ձևավորումը, լիազորությունները, գործունեության կազմակերպումը:
111. Գերմանիայի Նախագահը. ընտրության կարգը, իրավասությունը, ակտերը և պատասխանատվությունը:
112. Գերմանիայի դաշնային կառավարությունը. ձևավորման կարգը, իրավասությունը, ակտերը և պատասխանատվությունը:
113. Դատական իշխանությունը Գերմանիայում:
114. Սահմանադրական վերահսկողությունը Գերմանիայում:
115. Գերմանական ֆեդերալիզմը:
116. Իշխանության կազմակերպումը գերմանական հողերում:
117. Տեղական ինքնակառավարման կազմակերպումը Գերմանիայում:
118. Ճապոնիայի Սահմանադրության և սահմանադրական զարգացումը:
119. Իրավունքներն ու ազատությունները ըստ Ճապոնիայի Սահմանադրության:
120. Ճապոնիայի կուսակցական համակարգի սահմանադրական հիմունքները:
121. Ճապոնիայի ընտրական իրավունքը:
122. Ակտիվ և պասիվ ընտրական իրավունքը:
123. Ճապոնիայի միապետի սահմանադրական կարգավիճակը, նրա իրավաբանական և փաստական լիազորությունները և քաղաքական դերը:
124. Թագաժառանգման կարգը:
125. Ճապոնիայի խորհրդարանը. կարգավիճակը, ձևավորման կարգն ու կառուցվածքը, իրավասությունը:

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

126. Օրենսդրական գործընթացը ճապոնիայում:
127. Նախարարների կաբինետը:
128. Կառավարության ձևավորումն ու իրավասությունը:
129. Վարչապետի դերը:
130. Դատական համակարգի սահմանադրական հիմունքները ճապոնիայում:
131. Սահմանադրական վերահսկողության համակարգը ճապոնիայում:
132. Ճապոնիայի վարչաքաղաքական կառուցվածքը և հանրային իշխանության կազմակերպումը տեղերում:

6. Ստուգումների անցկացման ձևեր եւ գնահատման չափանիշները:

Խմբային քննարկում. Նպատակը՝ մտքերի փոխանակում կոնկրետ առաջադրված տեսական հիմնախնդիրների վերաբերյալ:

Գնահատման չափանիշները՝ տեսական պատրաստվածություն, հղումներ հեղինակներին, սեփական կարծիքի հիմնավոր եւ տրամաբանական փաստարկվածություն, ակադեմիական ակտիվություն, գիտական էթիկայի պահպանման կարողություն:

Ելույթներ ըստ թեմայի. Նպատակը՝ թեմայի կամ հարցի խորացված ուսումնասիրում:

Գնահատման չափանիշները՝ պատասխանի տրամաբանական կառուցում, տեսական եւ կիրառական գիտելիքների համադրում, օրինակներ բերելու ունակություն, տեսակետների պատճառաբանվածություն:

Ստուգաքք. Նպատակը՝ ստուգել ուսանողների գիտելիքները եւ ելույթների վերլուծության ունակությունը ստացված գիտելիքների արդյունքում: